

Wyrok z dnia 24 listopada 2000 r., V CKN 1124/00

Osoba, której członkostwo w spółdzielni ustało przed dokonaniem zmiany jej statutu na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zmianie ustawy Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 90, poz. 419), może żądać wypłacenia zwaloryzowanego udziału członkowskiego po upływie 5 lat od daty podjęcia przez walne zgromadzenie spółdzielni uchwały w tym przedmiocie.

Przewodniczący: Sędzia SN Gerard Bieniek

Sędziowie SN: Tadeusz Domińczyk (sprawozdawca), Maria Grzelka

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2000 r. na rozprawie sprawy z powództwa Władysława B. przeciwko Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej im. 1-go Maja w P. o zapłatę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 25 listopada 1999 r.,
oddalił kasację.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 31 marca 1999 r. Sąd Rejonowy w Oświęcimiu oddalił powództwo Władysława B. i sześciu innych powodów żądających zasądzenia od pozwanej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej im. 1 Maja w P. kwot stanowiących ich zwaloryzowane udziały członkowskie. Sąd ten ustalił, że uchwałę o waloryzacji walne zgromadzenie członków Spółdzielni podjęło dnia 14 grudnia 1991 r. Wypłata wyliczonego udziału – według uchwały – nie mogła nastąpić wcześniej niż po upływie 5 lat od jej podjęcia. Kolejną uchwałą walnego zgromadzenia z dnia 8 lipca 1995 r. wprowadzono zmiany w statucie, przyjmując, iż w zależności od zdolności płatniczej Spółdzielni, poczynając od 1998 r., na spłatę zwaloryzowanych udziałów członków i byłych członków przeznaczy ona każdego roku od 2 do 10 % dochodu

ogólnego. W tych warunkach powództwo wniesione w czerwcu 1998 r., jako przedwczesne, podlegało oddaleniu.

W wyniku apelacji powoda Władysława B., Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem zmienił wyrok Sądu Rejonowego w odniesieniu do tego powoda i zasądził na jego rzecz od Spółdzielni kwotę 7200 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 grudnia 1996 r., a w pozostałej części apelację oddalił i orzekł o kosztach. Sąd Okręgowy przyjął, że w dacie powzięcia uchwały o zmianie statutu spółdzielni, powód nie był już jej członkiem. W tych okolicznościach nie miał on żadnego wpływu na treść uchwały w przedmiocie zmiany statutu, a tym samym warunków wypłacania zwaloryzowanego udziału. Nie był też władny uchwały tej zaskarżyć. W konsekwencji nie utracił już nabytego prawa do świadczenia, którego wymagalność zbiega się z upływem pięcioletniego terminu od dnia powzięcia uchwały walnego zgromadzenia w dniu 14 grudnia 1991 r.

W kasacji, opartej na obu podstawach z art. 393¹ k.p.c., strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji powoda bądź uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Skarżąca zarzuciła błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich naruszenie „konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawa (art. 2 konstytucji)” oraz „konstytucyjnej zasady ochrony własności równej dla wszystkich (art. 64 konstytucji)”, a ponadto art. 328 § 2 k.p.c., przez „nie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie jest uzasadniona.

Wywołana zjawiskami inflacyjnymi ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm.) w art. 1 ust. 1 otworzyła spółdzielniom możliwość dokonywania waloryzacji udziałów członkowskich za okres lat 1944-1990 przez przeniesienie na fundusz udziałowy części funduszu zasobowego. W myśl ust. 1 art. 1 ustawy, walne zgromadzenia członków (zebrania przedstawicieli) mogły podejmować uchwały w tej mierze w terminie do końca 1991 r. kwalifikowaną większością 3/4 głosów. Ustawą z dnia 30 stycznia 1992 r. o zmianie ustawy o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 18, poz. 74) termin podejmowania uchwał w tej mierze wydłużony został

do dnia 31 sierpnia 1992 r. z jednoczesnym złagodzeniem wymagań formalnych dotyczących podejmowanych uchwał. Utrzymany został jednak przepis art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r., w myśl którego kwoty zwaloryzowanych udziałów, w części pochodzącej z funduszu zasobowego, objęte zostały zakazem wypłacania ich przed upływem pięciu lat od daty podjęcia uchwały. Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zmianie ustawy – Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 90, poz. 419) przepis art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. uzupełniony został zdaniem drugim w brzmieniu: „kwoty te są wypłacane na zasadach i w terminach określonych w statucie spółdzielni”. Oznaczało to w praktyce ustawowe przyzwolenie na odmienne, w stosunku do już ustalonych, uregulowanie terminów wypłat zwaloryzowanych wkładów w drodze stosownych postanowień statutu. Z możliwości tej skorzystało walne zgromadzenie pozwanej Spółdzielni, co sprawiło, że termin wypłaty rat zwaloryzowanych udziałów członkowskich przesunięty został na rok 1998.

Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 108, poz. 683) nadała nowe brzmienie art. 5 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r.: „Zasady i terminy wypłat uprawnionym członkom oraz byłym członkom określa statut spółdzielni” i dodała zdanie trzecie w brzmieniu: „ustalone w nim terminy stosuje się bez względu na datę ustania członkostwa”. Wymienione zdanie trzecie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 kwietnia 1999 r., K 36/98 (OTK Zbiór Urzędowy 1999, nr 3, poz. 40) uznał za niezgodne z Konstytucją jako ograniczające prawo do wypłaty kwot udziałów przeniesionych z funduszu zasobowego w odniesieniu do tych byłych członków spółdzielni, którzy nabyli to prawo przed zmianami statutów spółdzielni dokonanych na podstawie art. 5 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 7 lipca 1994 r.

Powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego niweczy próbę ustawowego utrwalenia praktyki spółdzielczej polegającej m.in. na opóźnianiu wypłat zwaloryzowanych udziałów byłym członkom spółdzielni. Ustalony stan faktyczny rozpoznawanej sprawy stanowi ewidentny przykład tej praktyki. Określony w pierwotnej uchwale walnego zgromadzenia Spółdzielni termin wypłaty powodowi zwaloryzowanego udziału przypadał bowiem na rok 1996, gdy tymczasem zmiana wprowadzona do statutu spowodowała przesunięcie tego terminu o następne dwa

lata, z jednoczesnym rozłożeniem świadczenia na raty, których wysokość każdorazowo miałyby być uzależniona od możliwości płatniczych Spółdzielni. W dacie podjęcia przez walne zgromadzenia uchwały określającej – przez zmiany w statucie – odmiennie zasady i terminy wypłacania zwaloryzowanych udziałów – powód nie był już członkiem spółdzielni. Trafnie wobec tego Sąd Okręgowy zauważył, że nie tylko nie brał on udziału w tym zgromadzeniu, ale także nie mógł zaskarżyć powziętej na tym zgromadzeniu uchwały. Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy w tej sytuacji powoda wiążą postanowienia zmienionego statutu w przedmiocie wypłaty zwaloryzowanego udziału.

W analogicznym stanie faktycznym, w uchwale z dnia 3 kwietnia 1998 r., III CZP 5/98 ("Monitor Prawniczy" 1998, nr 10, s. 399), Sąd Najwyższy wypowiedział się już w tej kwestii, wyrażając zapatrywanie, że osoba, której członkostwo w spółdzielni ustało przed dokonaniem zmiany jej statutu na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o waloryzacji udziałów członkowskich w spółdzielniach i zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 83, poz. 373 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 o zmianie ustawy – Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 90, poz. 419) może żądać wypłacenia zwaloryzowanego udziału członkowskiego z upływem 5 lat od daty podjęcia przez walne zgromadzenie spółdzielni (zebranie przedstawicieli) uchwały w przedmiocie przeniesienia części funduszu zasobowego na fundusz członkowski (waloryzacja udziałów członkowskich). Zapatrywanie to zachowało w pełni aktualność i Sąd Najwyższy w obecnym składzie je podziela. U jego podstaw leży założenie, że zmiany w statucie nie mogą ujemnie rzutować na sytuację byłych członków, pozbawionych wpływu na treść tych zmian. Jak zauważył Sąd Najwyższy w powołanej uchwale, przyznanie spółdzielni uprawnienia do zmiany statutu skutecznej wobec osoby, która nie jest już jej członkiem, naruszałoby zasadę równości stron stosunku cywilnoprawnego oraz interes wierzyciela przez jednostronną zmianę wymagalności roszczenia. W konsekwencji przyznanie spółdzielni prawa do jednostronnego kształtowania stosunku prawnego z osobą nie będącą jej członkiem, kłóciłoby się z konstytucyjną zasadą państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). W równym stopniu dotyczy to wyrażonej w art. 64 ust. 2 Konstytucji zasady ochrony majątkowych praw nabytych. Takim prawem jest niewątpliwie prawo byłego członka spółdzielni do wypłaty zwaloryzowanego udziału.

Wszystko to oznacza, że Sąd Okręgowy nie naruszył wskazanych w kasacji przepisów prawa materialnego. Nie zachodzi także naruszenie przepisów postępowania, w szczególności art. 328 § 2 k.p.c., skoro uzasadnienie Sądu Okręgowego zawiera wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a wyprowadzone wnioski zostały podporządkowane obowiązującym przepisom prawa. Przeciwstawne twierdzenia kasacji mają zatem jedynie charakter polemiczny.

Określony w uchwale z dnia 14 grudnia 1991 r. wpływ czasu – 5 lat, otwierający powodowi możliwość zaspokojenia się, w żadnym wypadku nie może być traktowany jako równoznaczny z bezterminowym zobowiązaniem Spółdzielni. Zastosowanie ma tu ogólna reguła interpretacyjna, wyrażona w art. 112 k.c., w myśl której termin oznaczony w latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu. W tym wypadku jest to data 14 grudnia 1996 r. (...)

Z tych wszystkich względów i na podstawie art. 393¹² k.p.c. należało orzec, jak w sentencji.